

Prof. dr hab.
Marcin Surzycki
Wydział Grafiki ASP Kraków
ul. Syrokomli 21
Kraków

Kraków 12.10.2024

RECENZJA

Pracy Doktorskiej

W trosce o innego. Pomiędzy materializacją idei a dematerializacją matrycy.

mgr Jadwiga Mitko – Rudź

promotor prof. dr hab. Krzysztof Kula

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Sztuki i Nauki o Edukacji
Instytut Sztuk Plastycznych w Cieszynie

Jadwiga Mitko – Rudź urodzona w 1980 roku jest absolwentką Instytutu Sztuki, Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie, kierunku Edukacja Artystyczna w zakresie Sztuk Plastycznych. Od roku 2018 była doktorantką macierzystej uczelni. Przewód doktorski został otwarty w 2022 roku. Praca doktorska pt. *W trosce o innego. Pomiędzy materializacją idei a dematerializacją matrycy* została przedstawiona do mojej oceny we wrześniu 2024.

Recenzję sporządziłem na podstawie dostarczonej 2 tomowej dokumentacji oraz cyfrowego zapisu działań performatywnych.

Jadwiga Mitko - Rudź jest artystką skupiającą swoje działania wokół problematyki ujawniania i wyrażania osobistych emocji. Jej twórczość lokuje się pomiędzy mediami: grafiką warsztatową, sztuką video, instalacją i performance. *Dokonania i realizacje dotyczą rozważań i poszukiwań artystycznych środków plastycznych najtrafniej przenoszących idee i autorskie koncepcje. W większości odnoszą się do próby przekazania mocnych, jasno zadeklarowanych emocji zogniskowanych wokół empatii oraz współczucia. W pewien sposób twórczość doktorantki stanowi dla nich naturalne ujście. To na tym polu chce je ujawnić, „przepracować” i poddać uporządkowaniu. Ważnym i podkreślanym przez autorkę aspektem jest charakter terapeutyczny kreacji, mającej formę performansu.*

Od lat twórczość doktorantki związana jest z warsztatem graficznym - techniką linorytu. Jednak w pewnym momencie bliski autorce i opanowany język wypowiedzi stał się niewystarczający.

Matryca i standardowa odbitka graficzna zostaje poddana eksperymentom i działaniom przekraczającym klasyczną funkcję medium. Poddaje analizie ideę matrycy, odnajdując jej symboliczne i metaforyczne znaczenia. Płaskie dotąd realizacje ustępują działaniom przestrzennym, instalacyjnym, performatywnym. Sam proces kreacji staje się też tworzywem wypowiedzi.

Na podstawie przedstawionego dorobku artystycznego z lat 2016 – 2021 można stwierdzić że inspiracje, motywy i refleksje obrane w tamtym czasie znalazły również wiodące miejsce i rozwinięcie w prezentowanej pracy kwalifikacyjnej.

Podjęte zagadnie doktorskie określone obszarem „materializacji idei i dematerializacji matrycy” biegnie równoległe z ukazaną motywacją opisaną w rozdziale pt. *Zaczyn*. Głównym impulsem uruchamiającym imperatyw twórczy było spotkanie z dziewczynką ze spektrum autyzmu. Jej sytuacja wywołała współczucie oraz troskę, wzbudzając u autorki wewnętrzny nakaz wsparcia oraz chęć wejścia w rzeczywistość doświadczeń osoby autystycznej. Wtedy również rozszerzyła obszar etycznych refleksji wraz koncepcją przeniesienia ich w sferę dzieła sztuki. (*W trosce o innego*). Doktorantka skupiła się na poszukiwaniach najtrafniejszej formy ich ujęcia. Rzecz rozgrywała się w oparciu o kreacje z udziałem matrycy graficznej. Praktyczne dociekania stały się programem badawczym. Podjęte eksperymenty polegały na drażnieniu zagadnień związanych z rolą matrycy oraz twórcemu, niekonwencjonalnemu ujawnianiu zapisanych w niej idei.

Ocena pracy doktorskiej

Dysertacja doktorska *W trosce o innego. Pomiędzy materializacją idei a dematerializacją matrycy* zawiera w sobie dwa wątki: przekazania, ujawnienia emocji w dziele artystycznym jak również opisuje i przedstawia autorskie doświadczenia obrazowania; z i poprzez matrycę.

W tekście Jadwiga Mitko - Rudź odnosi się do wybranych przykładów twórczości oraz poszukiwań artystów zajmujących się rozszerzeniem pojęcia matrycy, matrycowania, odbitki. Postawy te ukazane są w syntetyczny, skrótowy sposób, nawiązujący do jej własnych realizacji i koncepcji.

Przedstawione pole praktyki twórczej oparte jest o eksperyment i praktyczne doświadczenie przebiegające na styku grafiki warsztatowej i działań performatywnych.

Interesuje ją zmienność i efemeryczność matrycy w kreatywnym procesie ujawnienia jej treści. Zajmuje się też pojęciem czasu, w określeniu czasu zewnętrznego i wewnętrznego, oraz symbolice i mistyce światła.

Ważną dla artystki rolę stanowi procesualność tworzenia.

Zagadnienie ujawnienia i przekazania emocji jest impulsem i inspiracją do przełożenia przeżyć na język obrazu.

Lektura osobistego tekstu pracy doktorskiej, zawartych myśli i wątków przybliżyła nam postać autorki. To osoba o dużej wrażliwości i cechach empatycznych. Jej postawa życiowa oparta jest na etycznych wartościach odwołujących się do dekalogu.

Wybrane wiodącego założenie pracy jest trudnym artystyczne wyzwaniem. To próba materializacji empatycznych emocji w przestrzeni sztuki.

Teoria i filozofia towarzysząca przedstawionym pracom nie zawsze jest klarowna i jasna.

Wolę odbierać niektóre realizacje bez autorskiego komentarza założeń, który zbyt subiektywne podporządkowuje wszystko głównej intencji ...w trosce o innego.

Czasem robi wrażenie „naginania” interpretacyjnego i opisowego „doklejanie” do powstałych rozwiązań formalnych np. opis symbolika gestów, substancji i materiałów / opis graficznego performance / transparentność i ażurowość reliefowej matrycy, czy rzecz o resztach.

Natomiast trafnie opisany i ukazany został wątek działań sensualnych, mających cechy autoterapii dotyczącej przepracowania pewnej ciężkiej traumy. Medytacyjny i rytualny charakter przedsięwzięcia jest bardzo intymnym, wewnętrznym porządkowaniem. Jest to proces i postępowanie z pewnością dostępne w pełni, tylko dla autorki.

Pomimo tych kilku uwag pisemny wywód doktorski Jadwigi Mitko - Rudź ujawnia teoretyczną wiedzę i orientację w podjętym temacie. Problematyka badawcza została opisana w oparciu o doświadczenia i próby artystycznych poszukiwań. Wiodącym medium eksperymentów jest transparentna matryca graficzna poddawana kreującej roli światła, działaniom preformatywnym i jej dematerializacji.

Jadwiga Mitko - Rudź jako artystyczną część doktoratu zgłosiła wybrane cykle prac zrealizowane w latach studiów doktoranckich oraz rejestracje do kamerowe działań performantnych. Zostały udokumentowane zbiorem reprodukcji i filmowymi rejestracjami cyfrowymi.

Odniosę się tutaj do kilku z nich.

Performance Obecność I, II, III

To zarejestrowane kamerą działania performatywne z użyciem: matryc transparentnych, płótna z wydrukowanym wizerunkiem oraz soli, wina, oliwy, błota, wody i pozostałych resztek matrycy z wyciętego motywu.

W akcie twórczym, na matrycę lub płótno zostają naniesione wymienione substancje. Mają one dla autorki symboliczne znaczenie. Sam proces to rytuał, służący uporządkowaniu własnych myśli i emocji. Eksperymentalne metody ujawnienia wyobrażenia, motywu oraz zapis procesu są ciekawą próbą uzyskania obrazu z, i poprzez matrycę.

Graficznym artefaktami są również powstałe całuny - płótna ze śladami tego misterium. To zmaterializowany zapis procesu niekonwencjonalnego druku.

Niemniej odbiorca pozbawiony empatycznego kontekstu działań autorki odbiera pokaz wprost, obserwując proces czy dany artefakt. Nie ma dostępu do wewnętrznych, przemyśleń autorki oraz zawartych symbolicznych znaczeń i subiektywnej ich interpretacji.

Medytacyjny rytuał perforanceu, jego metaforyczność jest dla doktorantki istotny i ważny. Jak podkreśla, *daje jej moc osobistej arteterapii.*

W innym świetle V,

Serię prac o wspólnym tytule *W innym świetle*, tworzą 3 numerowane cykle.

Podstawowym tworzywem są 4 wielkoformatowe, transparentne matryce z PCV.

Przedstawiają realistyczne wizerunki dziewczynki, opracowane na podstawie fotografii w dość konwencjonalny, rysunkowy sposób.

Strukturę matryc stanowią głębokie liniowe cięcia, zbiory punktów. Choć zastosowany warsztat należy do techniki linorytu, wypukłodruku, zapisany motyw wydaje się też być przystosowany do druku wklęsłego.

Owe matryce użyte w koncepcji cyklu *W innym świetle IV*, ujawniają wewnętrzny motyw za pomocą słonecznego światła. Ekspozowane na tle pejzażu ogrodu, są utrwalone w postaci zestawu aranżowanych fotografii. W mojej opinii to doświadczenie jest banalnym działaniem i odbieram ten zamiar jako pokaz dokumentujący stan matrycy.

Podobnie rzecz się ma z serią fotografii przezroczystych matryc położonych na trawie, natartych różnymi substancjami (sól, wino, oliwa, błoto) - seria *W innym świetle V*. Z zamieszczonego w dokumentacji materiału fotograficznego niewiele widać. Sam zamysł plastyczny wydaje się błahy i nie pogłębia zakładanego rozwinięcia potencjału tkwiącego w matrycy graficznej, jej od materializowania.

Zastrzegam, moja ocena wyniku tych eksperymentów może być uwarunkowana jakością zaprezentowanego materiału. Ciekaw jestem prezentacji prac na żywo w czasie obrony.

Prace *W innym świetle III*, to video projekcja wyświetlana na zestawionych graficznych, reliefowych matrycach z wizerunkiem dziewczynki. To udany trop poszukiwań. Wykreowane przedstawienia są atrakcyjnymi wizualnie artefaktami. Tu światło i przestrzeń odkształconych matryc tworzą nowy interesujący obiekt. Matryca wykorzystana została poza standardową funkcją służącą do powielania. Sama staje się przestrzenią odbicia oraz nośnikiem treści.

Bez – siłność, jest aranżacją przestrzenną złożoną z zdestruowanych reliefowo - ażurowych graficznych matryc oraz wyciętych z nich wiórów, resztek. Punktowe oświetlenie tych zestawionych elementów, obiektów wydobywa ich ukrytą, fakturową strukturę. Cienie rzucone przez matrycowe kokony dają graficzne ślady projekcji odbicia.

Posumowanie.

Tytuł przedstawionej rozprawy doktorskiej; *W trosce o innego. Pomiędzy materializacją idei a dematerializacją matrycy* w sposób opisowy, a zarazem bardzo trafny oddaje charakter tej pracy.

Cenne w działaniach Jadwigi Mitko – Rudź są podjęte wyzwania. Doceniam wybraną niepewną drogę doświadczeń oraz poszukiwań formy własnego języka sztuki do zobrazowania powziętych idei.

Każdy program badawczy niesie za sobą próby, eksperymenty, oparte o praktyczne sprawdzenie powziętych hipotez i intuicji. Taki też jest charakter badań naukowych – artystycznych. Efekt końcowy jest nieprzewidywalny, nieznany i nie zawsze kończy się spektakularnym sukcesem wszystkich obranych badawczych dróg.

Ocena dorobku artystycznego z lat 2016- 2021

Autorka pracuje w wielu mediach; wyrażając swoje koncepcje używa warsztatu techniki linorytu, grafiki cyfrowej, tworzy obiekty graficzne w formie lightboxów, projekcji oraz performace.

W 2016 roku powstał zestaw *Perfoportrety* w technikach mieszanych, oparty na zapisie fotograficznym, cało postaciowych autoportretów. Figury wykonują charakterystyczne gesty osób ze spektrum autyzmu. To pierwsza autorska próba zmierzenia się bezpośrednio z podjętym problemem. Również zestaw wielkoformatowych linorytów *Mrok/Rozjaśnienie* z 2017 posługuje się motywami zaczerpniętymi z poprzedniego cyklu. Wspólną ich cechą jest obraz graficzny zapisany w postaci odbitki na papierze. To jakby klasyczny, bazowy punkt wyjścia autorki do innych poszukiwań formalnych.

Te klasyczne realizacje warto w tym miejscu zestawić z przestrzenną aranżacją graficzną i akcją performnaceu z roku 2020 *Pod Osłoną*. Idea kontynuuje zamiar, próbę zbliżenia się do odczuć osób autystycznych. W pracy wykorzystana zostaje ażurową matrycą, przez którą zostaje przesiewana sól, tworząc pod nią efemeryczną usypaną odbitkę. Działanie to ma interaktywny wymiar zapraszający widza do aktywności w tworzeniu śladu z matrycy.

Interaktywność stanowi część kreacji w obiektach przestrzennych *W innym świetle I* z 2018 roku. Jadwiga Mitko - Rudź używając ażurowych matryc, światła oraz transparentnej blendy stworzyła zjawiskowe obrazy zachęcające odbiorcę do działania poprzez dotyk. Podświetlone graficzne sylwetki postaci można „wyostrzyć” poprzez zbliżenie blendy do matrycy. To interesująca propozycja, w której matryca graficzna jest żywym i zmiennym nośnikiem formy i treści.

Innym ciekawym artystycznie doświadczeniem jest praca ze światłem i matrycą pt. *Sygnaly* z roku 2020. Ma formę lightbox'ów z wewnętrzną projekcją animacji. Graficzna strona instalacji nawiązuje do idei przepływu impulsów elektrycznych w synaptycznych strukturach mózgu. Wizualna strona tego projektu jest bardzo atrakcyjna podobnie jak seria *Przestrzenie uświadomione*, 2019 wykorzystująca lightboxy z podświetlanymi grafikami drukowanymi cyfrowo na pergaminie. Tu w kontraście do serii *Sygnaly* autorka posługuje się geometrycznymi, abstrakcyjnymi kształtami, tworząc architektoniczno wykreślne kompozycje, wciągając widza w kalejdoskopowe przestrzenie.

Uwagę zwracają również realizacje performatywne; *Napełnienie* z 2017 i *Zasiew* z 2018, w których autorka używa wielu symbolicznych i metaforycznych elementów.

Dokonania tego okresu potwierdzają intermedialne zainteresowania autorki i stosowanie ich w praktyce twórczej. Cenna jest konsekwencja w poszukiwaniu różnych form plastycznego spełnienia i teoretycznych refleksji.

Aktywność wystawiennicza i zawodowa

Działalności zawodowa Jadwigi Mitko - Rudź zogniskowana jest wokół pracy w Zespole Szkół nr 5w Rudzie Śląskiej. Prowadzi tam przedmioty: projektowanie prac graficznych i publikacji, projektowanie multimedialne, plastykę oraz jest zatrudniona w Niepublicznej szkole podstawowej „Akademia Montessori” w Katowicach kierując zajęciami z techniki i plastyki.

Przewidziany studiami doktoranckimi program godzin zajęć dydaktycznych został w pełni zrealizowany na Uniwersytecie Śląskim i opisany w przedstawionej dokumentacji.

Należy pozytywnie ocenić kierowanie pracami związanymi z podjęciem obowiązków kuratorskich przy organizacji kilku grupowych wystaw interdyscyplinarnych. To cenna cecha związana z animacją życia artystycznego środowiska.

Zaprezentowana aktywność wystawiennicza na przestrzeni lat 2005- 2024 obejmuje: 14 wystaw indywidualnych i około 40 prezentacji na wystawach zbiorowych głównie o charakterze krajowym, lokalnym. Tu aktywność doktorantki mogłaby być większa i poszerzona o prezentacje międzynarodowe, zagraniczne.

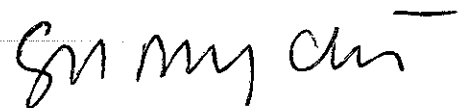
Konkluzja

Jadwiga Mitko - Rudź w swojej aktywności twórczej dotyka różnorodnych aspektów artystycznej wypowiedzi. Istotną cechą jej realizacji jest intermedialność i niekonwencjonalność podejmowanych działań.

Posiada profesjonalnie opanowany warsztat z wielu dziedzin kreacji artystycznej: grafiki warsztatowej, obrazowania cyfrowego, instalacji i performanceu. W dysertacji doktorskiej wykazała się orientacją i wiedzą z podjętej problematyki.

Przedstawiona do oceny praca doktorska spełnia podstawowe wymogi określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym.

Kieruję wniosek do Rady Naukowej Instytutu Sztuk Plastycznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach o dopuszczenie do publicznej obrony pracy doktorskiej i nadaniu stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki

Kraków 12.10.2024

prof. dr hab. Marcin Surzycki